

כל כך הרבה שמש בקרטוליים

מקטלאנית: איתי רון

גבריאל פראטר (1922-1972) הוא קול מקורי, פורץ דרך ואירוני בתולדות הספרות הקטלאנית במחצית השנייה של המאה ה-20. הקושי לשייכו לתנועה קונקרטית נובע מייחודיותה של יצירתו, שאינה מציינת לכללי המסורת הפוסט-סימבוליסטית והריאליזם ההיסטורי שהחל מלבלב באותה תקופה. בשירתו ניתן למצוא השפעות מיצירותיהם של תומס הרדי, ו"ה אודן, שקספיר, ברטולט ברכט ואוסיאס מארק. ארוטיקה וגעגועים לזמן שאבד הם מוטיב חוזר ביצירתו. שיריו נכתבו במרוצת שנות ה-60, בקו השבר שבין הפוסט-סימבולזם לריאליזם ההיסטורי, אך לא עוררו עניין עד שלהי שנות ה-70, כשהחל הריאליזם ההיסטורי לאבד ממעמדו המרכזי, ויצירותיו זכו להערכה שהיו ראויות לה רק כאשר הלך לעולמו.

שירתו מתאפיינת בריאליזם, בשימוש בנושאים יומיומיים וביטוי סלנג, ובמרחק מצורות הביטוי המלאכותיות והרטוריות, המאפיינות כל-כך את הליריקה הספרדית בשנות ה-60. חלוף העיתים הקשוח והנשים הם הצירים התמאטיים שעליהם נסובה שירתו של פראטר. לטענתו "כל שיר אמור להיות ברור, הגיוני, צלול ומלא תשוקה, כלומר, במילה אחת, נעים לקריאה". מעין הצהרת עקרונות שלאורה ניתן לפסוע בשימוש בשפה דיבורית ונוחה, המתארת מצבים קונקרטיים ויומיומיים בשירים כנים בישראל.

גבריאל פראטר נולד בעיירה ראוס שבדרום קטלוניה בשנת 1922, למשפחה שעסקה בייצוא יין. בנעוריו שהתה המשפחה בצרפת, ומששבה לספרד, הן כתוצאה ממחלוקות משפחתיות והן בשל התנכרות המשטר הפרנקיסטי כלפי מי שאינם מאנשי שלומו, החל העסק המשפחתי להדרדר, עד שהגיע לכדי פשיטת רגל. אביו של גבריאל פראטר שלא הצליח לעמוד בלחץ התאבד בשנת 1951. גבריאל הצעיר נאלץ למצוא את פרנסתו בהצעת מאמרים לכתבי-עת, כתיבת ביקורות ספרות ותרגומים.

במסגרת עיסוקו כמבקר האמנות בכתב העת Laye החל קושר קשרי ידידות עם דמויות בולטות בחוגי הספרות של ברצלונה. בזכות הקשר עם קרלוס גאָל נאות לשמש כעורך הספרות בהוצאת קֶס גאָל. בין השנים 1958 ל-1966 הוא יצר כמעט את כל שירתו שראתה אור. שמונה שנים של יצירה אינטנסיבית הנותנת פרי של יצירה קצרה אך חשובה מאין כמוה. פראטר לימד באוניברסיטה האוטונומית של ברצלונה והרבה לעסוק בשאלות בלשניות. בשנת 1964 נשא לאישה עיתונאית אמריקאית בשם ג'יל ג'ארל, אך נישואיהם לא האריכו ימים ודרכיהם נפרדו כעבור שנתיים בלבד. בפני חבריו הקרובים תמיד טען שאין לו עניין לעבור את גיל 50 ושכחונתו להתאבד עוד בטרם יגיע לשם. ואכן, ב-27 באפריל 1972, התאבד גבריאל פראטר בדירתו בסן קוגאט הסמוכה לברצלונה בבליעת תערובת של כדורי שינה.

א"ר

הָעָרֵב לֹא מְסַפֵּר דָּבָר עַל הַיּוֹם. כָּבֵר
כְּמַעֲט מַחֲרָה. קָרָה. כְּמוֹ הָיָה
כָּל הַדְּבָרִים צָהֵב לַיְמוֹן.
כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּרוּחֹב וְנוֹשֵׂא חֲבִילָה
וְכֹבֵר אֵין לוֹ שׁוֹם יְכַלֵּת לְזַכֵּר
יְכַלֵּת שֶׁתִּפְתַּח בְּפָנָיו זְכוּרוֹן חַיִּים
שֶׁאֵינָנו תְּלוּי בְּמִשְׁקַל הַחֲבִילָה,
הִנֵּה יָדֵי, מֵתוֹת מֵרֵב שׁוֹנְשָׂאוֹ
בְּנִטְל הַזְּמַן הַהוֹפֵךְ הוֹוֶה בְּטָרֵם עֵת,
הֵן כָּבֵר אֵינָן מְסֻגָּלוֹת לְנִפְגָּף לְשָׁלוֹם. אֵין
עֶבֶר. כֵּן, גַּם לִי יֵשׁ אֶסְפֵּךְ
שֶׁל יָמִים, אֲבָל אֶצְלִי כָּלֵם כְּפוֹלִים.

שתי חברות

כֹּל־כֶּךָ הִרְבֵּה שִׁמְשׁ בְּקֶרְסָלִים,
מֵיָם חֵלֶק וְזָהָב.
הֵן אוֹחֲזוֹת יָדַיִם,
לֹא אוֹמְרוֹת זֹו לְזֹו דְּבָר. רְחוּבוֹת
שֶׁל גְּבָרִים נוֹטְרֵי טִינָה
הָרִי אֵין גְּבָר
כְּזֶה בְּעוֹלָם, כְּכֹל הַיְדוּעַ לָהֵן.
עֲכָשׁוּ הֵן לֹא הוֹלְכוֹת לְשׁוֹם מְקוֹם.
שְׁבוֹת מִן הַשִּׁמְשׁ. חוֹצוֹת
עֲרָבִים אֲרָפִים, רְחוּבוֹת
בְּעֵלֵי שְׁמוֹת לֹא מוֹבְנִים.
הֵן לֹא נוֹטְלוֹת עִמָּן זְכוּרוֹנוֹת.
רַק רוֹצוֹת לְדַעַת
שֶׁהֵן אוֹחֲזוֹת יָדַיִם
וְהוֹלְכוֹת יַחַד,
בְּרוּחֹב בְּאַרְצָן זָרָה.

הַשִּׁמְשׁ כֹּזֵן חֶסֶם מִפִּיג אֶט־אֶט
הַסּוֹסִי אֶפְלָה זְעִירִים, שֶׁעַד כֹּה
טָרֵם נִפְתָּרוּ. יָדִיו
רוֹעֵדוֹת מְעַט, וְרוֹעֵדִים
הַעֲצִים וְאֲנַחְנוּ, בְּשׁוֹמְעֵנוּ
שֶׁבְכָל דְּקָה חוֹלֶפֶת עֲלֵינוּ לְעֵקֶר
בְּחֻטָּף רְטִיט צֵל, וְכַעַת לֵהָב הָאוֹר
הַמְדִיִּק יְחִדוֹר מְפֻלָּס לְחִלוּטִין. צְרִימָה
דְּקָה תַעֲלֶה עֵתָה מִחֲלִילוֹ שֶׁל
אֵיבָלִיס, וְאָנוּ נְחוּשׁ בָּהּ, מְעַבֵּר
לְבַהֲרוֹת הַשִּׁמְשׁ הַהֲרַמְטִיּוֹת
כְּגִבִישׁ. הַכֵּל בְּרוֹר, נִגִּיד:
הָרִי רְצִיטָה זֹאת, בְּקִשְׁתָּה זֹאת, בְּלִילָה,
בְּשִׁנְתָּךְ רַק כְּדִי לְהַקְיִץ
וְלֹא הַסְכָּמָת לְקַבֵּל שֶׁהַחַיִּים
הִפְכוּ זָרִים לָהּ, יוֹתֵר מִהַשְּׁנָה.

חיים חשאיים

זֶה בִּטָּח יִהְיֶה כְּמוֹ עֲכָשׁוּ. אֶהְיֶה עֵר,
אֶפְסַע הַלוֹךְ וְחִזּוֹר בְּמִסְדָּרוֹן. כְּכוֹרָה
הַמְגִיחַ מְבוֹר, הַמִּית הַמַּעֲלִית
הַחֲסוּפָה, תַעֲלֶה אוֹתִי מִן הַדְּמָמָה
הַשׁוֹרֶרֶת בְּבֵית. אֲשִׁתֶּה לְהֶאֱזוֹן
לְסִטִּירַת דְּלִתוֹת הַמִּתְכַּת, וְלַצְעָדִים
בְּמִישֶׁרֶת שֶׁבְּחוּץ וְאֲנַחֵשׁ אֶת הַרְגַע
שֶׁבוּ יִרְעִיד צִלִּיל הַפַּעֲמוֹן בְּמִצּוּקָתוֹ.
אֲדַע מִי הֵם. אֶפְתַּח לָהֶם מִיַּד. הַכֵּל אֲבוּד,
שִׁיכְנֹסוּ אֵלָה שֶׁעֲלִי לְמִסֵּר לָהֶם הַכֵּל.

חדר סתיו

התריס, לא לגמרי מוגף, כְּאִמָּה
הַנְּתוּנָה סְמוּךְ לְפָנֵי הָאֲדָמָה,
לא מְפָרֵידָה אוֹתָנוּ מִן הָאוֹר.
הַבִּיטִי, שְׁלוּשִׁים וְשִׁבְעָה אֶפְקִים יִשְׂרָיִם וְדָקִים נִפְתָּחִים,
אֶךְ הַלֵּב מְמַהֵר לְשַׁכַּח אוֹתָם. לְלֹא גַעגּוּעַ
גּוֹסֵס בְּנוֹ הָאוֹר, אֲשֶׁר הִיָּה כְּעֵין
הַדְּבֵשׁ, וְעֵתָה הוּא צָבַע רֵיחַ תְּפוּחִים.
כְּמָה אֲטִי הָעוֹלָם, כְּמָה אֲטִי הָעוֹלָם, כְּמָה
אֲטִי כְּאֵב הַשְּׁעוֹת הַחוֹלְפוֹת
בְּחִפְזָה. תִּגִּידִי, אֵת תִּזְכָּרִי
אֵת הַחֹדֶר הַזֶּה?
"אֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ מְאוֹד.
הַקּוֹלוֹת הַלְלוּ שֶׁל הַפּוֹעֲלִים – מִי אֱלֹהִ?"
בְּנָאִים:
אֶחָד הַבְּתִים בְּגוֹשׁ הַבְּנִינִים חָסֵר.
"יֵהם שָׂרִים,
וְהַיּוֹם אֵינִי שׁוֹמֵעַ אוֹתָם. צוֹעֲקִים, צוֹחֲקִים,
וְהַיּוֹם הַשְּׁקֵט הַזֶּה מוֹזֵר."
כְּמָה אֲטִיִּים
עָלִי הַקּוֹלוֹת הָאֲדָמִים, הַמְּהַסְּסִים
הַמְּבַקְשִׁים לְכַסּוֹתָנוּ. עָלִי
נְשִׁיקוֹתֵי מְנַמְנָמִים קוֹבְרִים אֶט-אֶט
אֵת מְקוֹמוֹת הַמְּסִתּוֹר בְּגוֹפֶךָ, וּבְעוֹדֶךָ שׁוֹכַחַת
אֵת עָלִי הַקֵּץ הַגְּבוּהִים, אֵת הַיָּמִים
הַפְּתוּחִים נְטוּלֵי הַנְּשִׁיקוֹת, עֵמֶק בְּפָנִים
הַגּוֹף זוֹכֵר: עוֹרֶךָ
עֵדִין חֲצִי שָׁמֶשׁ, חֲצִי יָרֵחַ.

משהו נכנס לתוך
 שורה של שיר שאני יודע
 שעוד אצליח לכתב, אך אני
 יודע מתי, או איה, או מה
 אצליח לומר. אם אוכל
 אביא לך אותו.
 שיר שביטא את שעריך
 או את כתם השמש
 הרוטט בקצות צפרניך.
 אבל אפשר שלא תמיד
 אזכר
 את אשר אני רואה בך כעת.
 שמעתי את הצליל הכהה
 של דבר מה הנשטט
 לתוך באר. לכשיצוף,
 האדע לזהות
 את הרגע ההוא שממנו עלה?

הרבה לפני שתהפך זקן ואפר,
 צל הענן שלי מעל הטבע
 הנפרש והיבולים: האדמה שלך,
 תנשא כחפן אפר קל, בלתי־מוחש
 בהם, אך עדין לא לעברך,
 כשישא אותו משוב חור אחרון
 יסתולל פרוע לפרידה,
 ויותר לך זכר קר עמום.
 אני יודע שאחר־כך יפתחו בך דרכי
 השמש, בפליאתם המרבה
 של עלים אציליים, חליל התפת
 הקליל
 של צהריה, כדקירה באזן.
 אני יודע שעתה אני מערפל את
 עמק דמדומי השחר שלך. ביאושי
 להתרומם, אני נכרך על השיחים
 וממלא בבכי ערוצים של אי־ודאות.

מחדשים: רסיה, ממנה, אטילה, קולמניה, שילניה, פולין, צרחה